

Prawo i instytucje: podstawowe zagadnienia

SPIS TREŚCI	3
CZĘŚĆ I OPIEKA I KURATELA NAD DZIEĆMI W UKRAINIE	5
→ CZYM JEST OPIEKA I KURATELA NAD DZIEĆMI?	5
→ NAD KIM ZOSTAJE USTANOWIONA OPIEKA (KURATELA)? DZIECI-SIEROTY ORAZ DZIECI POZBAWIONE OPIEKI RODZICIELSKIEJ	5
→ ORGANY DECYDUJĄCE O USTANOWIENIU OPIEKI (KURATELI)	7
→ KTO MOŻE BYĆ OPIEKUNEM (KURATOREM)?	7
→ KIEDY KOŃCZY SIĘ OPIEKA (KURATELA)?	9
→ INNE FORMY (MIEJSCA) ROZMIESZCZENIA DZIECI-SIEROT ORAZ DZIECI POZBAWIONYCH OPIEKI RODZICIELSKIEJ	10
→ ROZWIĄZANIA SZCZEGÓLNE DOTYCZĄCE ROZMIESZCZENIA DZIECI, KTÓRE POZOSTAŁY BEZ OPIEKI RODZICIELSKIEJ PODCZAS TRWANIA STANU WOJENNEGO	11
→ PRZEKRACZANIE GRANICY W ZWIĄZKU Z WOJNĄ W UKRAINIE	11
CZĘŚĆ II PIECZA ZASTĘPCZA NAD DZIEĆMI W POLSCE	14
→ KIEDY DZIECKO POTRZEBUJE OPIEKUNA PRAWNEGO?	14
→ W JAKI SPOSÓB USTANAWIA SIĘ OPIEKUNA PRAWNEGO?	14
→ KIEDY DZIECKO JEST UMIESZCZANE W PIECZY ZASTĘPCZEJ?	15
→ JAK USTANAWIA SIĘ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ DLA DZIECKA?	15
→ RODZAJE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POLSCE (RODZINA ZASTĘPCZA, RODZINNY DOM DZIECKA, PLACÓWKI INSTYTUCJONALNE)	16
→ KIM JEST OPIEKUN TYMCZASOWY?	16
→ DLA KOGO I JAK JEST USTANAWIANY OPIEKUN TYMCZASOWY?	17

CZĘŚĆ I OPIEKA I KURATELA NAD DZIEĆMI W UKRAINIE

Stan prawny na dzień 1 kwietnia 2022 r.

Ustawodawstwo:

1. *Kodeks Cywilny Ukrainy (z dnia 16.01.2003 r. ze zmianami);*
 2. *Kodeks Rodzinny Ukrainy (z dnia 10.01.2002 r. ze zmianami);*
 3. *Ustawa Ukrainy o zapewnieniu organizacyjno-prawnych warunków ochrony społecznej dzieci-sierot oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej (z dnia 13 stycznia 2005 r. ze zmianami);*
 4. *Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „Kwestie działalności organów ds. opieki i kurateli, związanej z ochroną praw dziecka”;*
 5. *Zarządzenie Państwowego Komitetu Ukrainy ds. Rodziny i Młodzieży, Ministerstwa Ochrony Zdrowia Ukrainy, Ministerstwa Edukacji Ukrainy, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Ukrainy „O zatwierdzeniu Zasad Opieki i Kurateli”;*
 6. *Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy „O zmianie niektórych uchwał Gabinetu Ministrów Ukrainy w sprawie ochrony praw dzieci na czas stanu wyjątkowego lub stanu wojennego”.*
-

CZYM JEST OPIEKA I KURATELA NAD DZIEĆMI?

Opieka (kuratela) jest szczególną formą troski państwa o dzieci, które pozostały bez opieki rodzicielskiej. Opiekę (kuratelę) ustanawia się w celu zapewnienia wychowania dzieci pozostawionych bez opieki rodzicielskiej z powodu śmierci rodziców, choroby rodziców, pozbawienia ich praw rodzicielskich lub z innych powodów, a także w celu ochrony osobistych i majątkowych praw oraz interesów tych dzieci. zamieszkania.

NAD KIM ZOSTAJE USTANOWIONA OPIEKA (KURATELA)? DZIECI-SIEROTY ORAZ DZIECI POZBAWIONE OPIEKI RODZICIELSKIEJ

Opieka zostaje ustanowiona nad dzieckiem, które nie ukończyło czternastego roku życia, a kuratela – nad dzieckiem w wieku od

czternastu do osiemnastu lat. Opieka (kuratela) zostaje ustanowiona nad dziećmi-sierotami oraz dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej.

Dziecko-sierota to dziecko, którego rodzice zmarli lub zginęli.

Dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej to dzieci, które pozostały bez opieki rodziców z powodu:

- 1) pozbawienia rodziców praw rodzicielskich,
- 2) odebrania dziecka rodzicom bez pozbawienia ich praw rodzicielskich,
- 3) uznania rodziców za zaginionych lub uznania ich za niezdolnych do czynności prawnych,
- 4) uznania rodziców za zmarłych,
- 5) odbywania przez rodziców kary w miejscu odosobnienia bądź ich osadzenia w areszcie w trakcie śledztwa,
- 6) poszukiwania rodziców przez Policję krajową w związku z brakiem informacji o ich miejscu pobytu,
- 7) długotrwałej choroby rodziców, która uniemożliwia im wykonywanie obowiązków rodzicielskich,
- 8) rozłączenia z rodziną,
- 9) podrzucenia,
- 10) faktu, iż rodzice są nieznani,
- 11) odmowy (zrzeczenia się praw) przez rodziców;
- 12) niewykonywania przez rodziców władzy rodzicielskiej z przyczyn niemożliwych do ustalenia w związku z pobytam rodziców na czasowo okupowanym terytorium Ukrainy, na terenach operacji antyterrorystycznej, wdrażania środków zapewniających bezpieczeństwo i obronność państwa, odpieranie oraz powstrzymanie zbrojnej agresji Federacji Rosyjskiej w obwodach donieckim i ługańskim,
- 13) bezdomności.

ORGANY DECYDUJĄCE O USTANOWIENIU OPIEKI (KURATELI)

Uprawnienia do identyfikacji i rozmieszczenia dzieci pozostawionych bez opieki rodzicielskiej przysługują **służbom do spraw dzieci**: (1) dzielnicowych administracji państwowych, (2) dzielnicowych administracji państwowych w miastach Kijowie oraz Sewastopolu, (3) organów wykonawczych rad miejskich i (w razie ich utworzenia) dzielnicowych w miastach oraz wiejskich rad zjednoczonych wspólnot terytorialnych.

Wniosek o ustanowienie opieki (kurateli) nad dzieckiem potencjalni opiekunowie (kuratorzy) składają do odpowiedniej służby ds. dzieci w miejscu swojego zamieszkania. Zgodnie z wynikami rozpatrzenia wniosku, służba ds. dzieci przygotowuje konkluzję o celowości (niecelowości) ustanowienia opieki (kurateli) i zgodności jej z interesami dziecka.

Opieka (kuratela) nad dzieckiem zostaje ustanowiona na podstawie materiałów przygotowanych przez służbę ds. dzieci, na mocy decyzji odpowiednich władz: (1) dzielnicowej administracji państwowej, (2) dzielnicowej administracji państwowej w miastach Kijowie oraz Sewastopolu, (3) organu wykonawczego rady miejskiej i (w przypadku utworzenia) rady dzielnicowej w mieście oraz rady wiejskiej zjednoczonych wspólnot terytorialnych.

Gdy wiedzę o tym, iż dziecko jest pozbawione opieki rodzicielskiej, poweźmie sąd w toku postępowania, to wówczas właśnie sąd ustanawia nad takim dzieckiem opiekę lub kuratelę.

KTO MOŻE BYĆ OPIEKUNEM (KURATOREM)?

Opiekunem (kuratorem) dziecka może być pełnoletnia osoba posiadająca zdolności do czynności prawnych, po wyrażeniu zgody. Ustanawiając dziecku opiekuna, organ ds. opieki i kurateli bierze pod uwagę cechy osobiste osoby, jej zdolność do wychowania dziecka, stosunek do niego, a także życzenia samego dziecka.

Nie mogą być opiekunami (kuratorami) osoby, które: posiadają ograniczoną zdolność do czynności prawnych; uznane za niezdolne do czynności prawnych; pozbawione praw rodzicielskich, jeżeli prawa te nie zostały im przywrócone; byli rodzicami adopcyjnymi (opiekunami, kuratorami, rodzicami zastępczymi, rodzicami-wychowawcami) innego dziecka, ale adopcja została cofnięta lub unieważniona z ich winy; są w rejestrze lub na leczeniu w poradni psychoneurologicznej lub w poradni leczenia uzależnień narkotykowych; nadużywają alkoholu lub narkotyków; nie mają stałego miejsca zamieszkania i stałego zarobku (dochodu); cierpią na choroby, które przeszkadzają w wykonywaniu obowiązków opiekuna (kuratora); zostali skazani za przestępstwa kryminalne lub mają nieskreślone ani nieuchylone w sposób przewidziany prawem skazania za inne przestępstwa kryminalne; ze względów zdrowotnych wymagają stałej opieki osób trzecich; są bezpaństwowcami; pozostają w związku małżeńskim z osobą, która nie może być opiekunem (kuratorem); a także inne osoby, których interesy są sprzeczne z interesami dziecka.

Opiekunów lub kuratorów może być kilku. Jeżeli dziecko znajduje się w placówce specjalnej: oświatowej, zdrowotnej lub ochrony społecznej i nie ma opiekuna ani kuratora, takie funkcje pełni administracja tej placówki.

Uprawnienia opiekuna (kuratora):

- 1) może samodzielnie określać sposoby wychowania, uwzględniając opinię dziecka oraz zalecenia organu ds. opieki i kurateli;
- 2) może żądać zwrotu dziecka od jakiejkolwiek osoby, która przetrzymuje dziecko bez podstawy prawnej lub nakazu sądowego;
- 3) może udzielać zgody na adopcję podopiecznego;
- 4) może samodzielnie decydować o wydatkach niezbędnych do zaspokojenia potrzeb podopiecznego, korzystając z przyznanej pomocy publicznej, renty, alimentów, dochodów z majątku podopiecznego;
- 5) może reprezentować interesy podopiecznego w instytucjach, organizacjach i placówkach.

Obowiązki opiekuna (kuratora):

- 1) jest obowiązany wychowywać dziecko, dbać o jego zdrowie, stan psychiczny, rozwój fizyczny i duchowy, przygotowywać do samodzielnego życia, zapewniać opiekę i leczenie;
- 2) ma stworzyć dziecku odpowiednie warunki bytowe i warunki do nabycia przez dziecko pełnego ogólnokształcącego wykształcenia średniego;
- 3) ma podejmować działania w celu ochrony cywilnych praw i interesów podopiecznego;
- 4) corocznie od momentu ustanowienia opieki (kurateli) ma składać służbie ds. dzieci w miejscu swojego zamieszkania (pobytu) raporty o swoim stanie zdrowia.

KIEDY KOŃCZY SIĘ OPIEKA (KURATELA)?

Opieka nad dzieckiem **zostaje zniesiona** w przypadku przekazania małoletniego rodzicom (lub rodzicom adopcyjnym) albo gdy dziecko kończy czternaście lat (ponieważ wówczas opiekun automatycznie zostajekuratorem). **Zniesienie kurateli** nad dzieckiem następuje z chwilą ukończenia przez dziecko osiemnastego roku życia, zawarcia małżeństwa, przyznania mu pełnej zdolności cywilnej.

Odwołanie z funkcji opiekuna (kuratora) może nastąpić:

- 1) na wniosek samego opiekuna lub kuratora – przez ten organ, który go powołał (sąd lub organ ds. opieki i kurateli);
- 2) na wniosek dziecka, nad którym ustanowiono kuratelę, do organu, który ją ustanowił, oraz
- 3) przez sąd – na wniosek administracji państwowej lub komitetu wykonawczego właściwej rady, w przypadku niewykonywania obowiązków, naruszenia praw podopiecznego, umieszczenia go w specjalnej instytucji.

INNE FORMY (MIEJSCA) ROZMIESZCZENIA DZIECI-SIEROT ORAZ DZIECI POZBAWIONYCH OPIEKI RODZICIELSKIEJ

Ustanowienie opieki lub kurateli to tylko **jedna z możliwych** form rozmieszczenia dzieci-sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. **Inne** tego typu formy to adopcja, przekazanie do rodziny zastępczej, do domu dziecka typu rodzinnego, do placówek dla dzieci-sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej.

1. Adopcja to przyjęcie dziecka przez rodzica adopcyjnego do swojej rodziny na prawach córki lub syna na podstawie orzeczenia sądu.

2. Przekazanie do rodziny zastępczej – dobrowolne **odpłatne** przyjęcie przez rodzinę lub osobę niezamężną, z placówek dla dzieci-sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, **od jednego do czworga** dzieci na wychowanie i wspólne zamieszkanie.

3. Przekazanie do domu dziecka typu rodzinnego – przyjęcie do oddzielnej rodziny, która tworzy się na życzenie małżeństwa lub samotnej osoby niebędącej w związku małżeńskim, w celu wychowania i wspólnego zamieszkania **co najmniej pięciorga dzieci-sierot i/lub dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej**. Łączna liczba dzieci, w tym własnych (krewnych), w takiej rodzinie nie może przekroczyć **dziesięciorga**.

4. Przekazanie do placówki dla dzieci-sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej. Są to placówki medyczne, edukacyjne, wychowawcze, inne instytucje i placówki, w których mieszkają dzieci-sieroty i dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej.

ROZWIĄZANIA SZCZEGÓLNE DOTYCZĄCE ROZMIESZCZENIA DZIECI, KTÓRE POZOSTAŁY BEZ OPIEKI RODZICIELSKIEJ PODCZAS TRWANIA STANU WOJENNEGO

Dzieci, które pozostały bez opieki rodzicielskiej, w tym dzieci rozłączone z rodzinami, są tymczasowo umieszczane w funkcjonujących rodzinach zastępczych i domach dziecka typu rodzinnego na warunkach tymczasowego rozmieszczenia.

Ustanowienie opieki (kurateli) nad dzieckiem-sierotą lub dzieckiem pozbawionym opieki rodzicielskiej, w przypadku gdy do służby ds. dzieci zwraca się osoba pozostająca z dzieckiem w stosunku rodzinnym (w tym rodzice chrzestni), odbywa się w trybie uproszczonym, tzn. skrócono wykaz dokumentów składanych wraz z wnioskiem o ustanowienie opieki (kurateli), nie wymaga się przeszkolenia w zakresie wychowania takich dzieci w centrum społecznych służb dla rodzin, dzieci i młodzieży, decyzyja o ustanowieniu opieki (kurateli) podejmowana jest bez przedłożenia Komisji ds. ochrony praw dziecka.

Dzieci w trudnej sytuacji życiowej, dzieci, które pozostały bez opieki rodzicielskiej, dzieci-sieroty i dzieci pozbawione opieki rodzicielskiej, które mieszkają lub są przyjęte na całodobowy pobyt do placówek różnego typu, o różnych formach własności i podporządkowania, mogą być czasowo umieszczane w innych placówkach, które przewidują całodobowy pobyt dzieci, w miejscach, w których możliwe jest zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa z uwzględnieniem ich wieku i stanu zdrowia.

PRZEKRACZANIE GRANICY W ZWIĄZKU Z WOJNĄ W UKRAINIE

W związku z rozpoczęciem dnia 24 lutego 2022 r. ogarniającej cały kraj wojny Rosji przeciwko Ukrainie wprowadzono na terytorium Ukrainy stan wojenny. Uchwała Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 12 marca 2022 r. nr 264 zmieniła również Zasady przekraczania granicy państwowej przez obywateli Ukrainy (dalej „Zasa-

dy”), w tym dzieci. Zgodnie z cz. 2 niniejszej Uchwały, w przypadku wyczerpania środków zmierzających do umieszczenia ich na bezpiecznym terytorium Ukrainy, **obwodowe administracje wojskowe** zapewniają organizację wyjazdu dzieci, w tym dzieci-sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, na tymczasowy pobyt poza granicami Ukrainy, a zmienione Zasady przewidują, na podstawie jakich dokumentów dzieci te mogą przekroczyć granicę.

W reakcji na wybuch wojny w Ukrainie Sejm RP przyjął 12 marca 2022 r. ustawę „O pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa”, która reguluje szereg kwestii pobytu na jej terytorium obywateli Ukrainy, w tym dzieci. Zgodnie z **Listem Informacyjnym Izby Notarialnej Ukrainy** z dnia 28 marca 2022 r. „W sprawie przygotowania wniosków o wyrażenie zgody na wyjazd dzieci za granicę do Rzeczypospolitej Polskiej oraz ich tymczasowe zamieszkanie w związku z wojną w Ukrainie”, art. 25 Ustawy stanowi, że jeżeli małoletni obywatel Ukrainy przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki osoby dorosłej, zostaje mu wyznaczony opiekun tymczasowy, którym może być zarówno obywatel Ukrainy, jak i obywatel Rzeczypospolitej Polskiej. Nie ma ograniczeń co do określenia pojęcia i kręgu dorosłych sprawujących opiekę nad dzieckiem w RP, może to być każdy obywatel Ukrainy bądź Polski, nie są wymagane powiązania rodzinne. **Do kompetencji rodziców dziecka należy określenie osoby dorosłej, która będzie sprawować nadzór nad małoletnim dzieckiem na terytorium RP.** W tym zakresie możliwe jest poświadczenie autentyczności podpisu wnioskodawcy pod wnioskami o wyznaczenie osoby pełnoletniej (osób pełnoletnich) jako takiej (takich), która będzie (które będą) sprawować czasowy nadzór nad małoletnimi w RP, oraz połączenie tego wniosku z wnioskiem rodziców w sprawie zgody na wyjazd dziecka za granicę, przewidzianej w Zasadach przekraczania granicy przez obywateli Ukrainy, zatwierdzonych uchwałą Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 27 stycznia 1995 r. № 57.

Dodatkowo (według ostatnich informacji z dnia 28 marca 2022 r.) trwają prace nad **ukraińsko-polskim memorandum o ochronie społecznej dzieci zmuszonych do opuszczenia Ukrainy** w związku z wojną (pełny roboczy tytuł to „Memorandum o współpracy pomiędzy Ministerstwem Polityki Społecznej Ukrainy a ... [uprawnionym organem polskim, do ustalenia] w sprawie zapewnienia ochrony społecznej dzieciom dotkniętym działaniami wojennymi i konfliktami zbrojnymi”) **oraz załącznikiem do niego.** Dokument ten ma na celu m.in. przeciwdziałanie takim zagrożeniom, jak niezgodne z prawem przemieszczenie dzieci za granicę oraz adopcja z obejściem lub z naruszeniem przepisów ukraińskiego ustawodawstwa. W szczególności przewiduje on identyfikację i jak najwcześniejszą rejestrację takich dzieci, zabezpieczenie ich potrzeb, dostęp do usług medycznych, edukacyjnych, społecznych, rehabilitacyjnych i innych, a także do bezpłatnej pomocy prawnej; zapobieganie ich rozdzielaniu z krewnymi, osobami towarzyszącymi lub grupą; wymianę informacji pomiędzy stronami memorandum oraz informowanie samych dzieci, w szczególności o przysługujących im prawach i usługach. W Memorandum również zwrócono uwagę na kwestie przekraczania granicy w przypadku braku wszystkich niezbędnych dokumentów, bezpiecznego pobytu za granicą i bezpiecznego powrotu na Ukrainę. [Tekst Memorandum na tym etapie może jeszcze ulec zmianom].

Olga Lepikhina – absolwentka Wydziału Prawa Akademii Kijowsko-Mohylańskiej w Kijowie, adwokatka, współkierowniczka praktyki prawa rodzinnego, kancelaria prawna Asters, Ukraina.

Kateryna Krakhmalova – ekspertka ds. rzecznictwa Stowarzyszenia Interwencji Prawnej, doktor nauk prawnych, wykładowczyni oraz badaczka migracji. Absolwentka programu LL.M. w zakresie praw człowieka Central European University w Budapeszcie, studiów podyplomowych pomocy humanitarnej Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wydziału Prawa Akademii Kijowsko-Mohylańskiej w Kijowie.

CZĘŚĆ I PIECZA ZASTĘPCZA NAD DZIEĆMI W POLSCE

Stan prawny na dzień 1 kwietnia 2022 r.

KIEDY DZIECKO POTRZEBUJE OPIEKUNA PRAWNEGO?

Dziecko potrzebuje opiekuna prawnego, kiedy nie ma opiekuna formalnego w osobie rodzica lub ustanowionego przez sąd opiekuna prawnego. Może być pod opieką osoby dorosłej, ale nie ma ona uprawnień do decydowania o dziecku. Dziecko takie musi mieć zapewnioną pieczę zastępczą lub dostać opiekuna prawnego, uprawnionego do reprezentowania dziecka oraz sprawowania pieczy nad nim i jego majątkiem.

Treść uprawnień opiekuna prawnego jest właściwie tożsama z uprawnieniami z zakresu władzy rodzicielskiej. Opiekun sprawuje „całościową” pieczę nad osobą i majątkiem dziecka. Jednak to, co odróżnia wykonywanie zadań opiekuna od wykonywania władzy rodzicielskiej, to stała kontrola sądu opiekuńczego nad działaniami opiekuna. Opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego.

W JAKI SPOSÓB USTANAWIA SIĘ OPIEKUNA PRAWNEGO?

Sąd rejonowy, wydział rodzinny i nieletnich (sąd opiekuńczy) powierza sprawowanie opieki prawnej osobie dorosłej, która spełnia warunki z Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, czyli ma pełną zdolność do czynności prawnych, nie została pozbawiona praw publicznych oraz nie została pozbawiona władzy rodzicielskiej wobec własnych dzieci, a także nie została skazana za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności albo za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z nim, albo nie orzeczono wobec niej zakazu prowadzenia działalności

związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi, lub obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu. Osoba taka musi dawać rękojmię sprawowania pieczy zgodnie z najlepiej pojętym interesem dziecka.

KIEDY DZIECKO JEST UMIESZCZANE W PIECZY ZASTĘPCZEJ?

Dziecko umieszczane jest w pieczy zastępczej, gdy z różnych względów rodzice nie mogą sprawować nad nim bezpośrednio opieki, np. stosują wobec niego przemoc lub pracują za granicą.

JAK USTANAWIA SIĘ PIECZĘ ZASTĘPCZĄ DLA DZIECKA?

W pieczy zastępczej umieszcza dziecko sąd opiekuńczy, jednak o konkretnym miejscu umieszczenia może decydować powiatowe centrum pomocy rodzinie właściwe dla miejsca zamieszkania dziecka. Możliwe jest interwencyjne umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej bez postanowienia sądowego, przez policję, straż graniczną, kuratorów sądowych lub jednostki pomocy społecznej, gdy istnieje bezpośrednie zagrożenie zdrowia lub życia dziecka, w szczególności gdy nie można zlokalizować rodziców lub stosują oni wobec dziecka przemoc. Dziecko przewożone jest wtedy do placówki interwencyjnej lub pogotowia rodzinnego. Takie umieszczenie musi zostać następnie potwierdzone sądownie, więc konieczne jest natychmiastowe poinformowanie sądu o przekazaniu dziecka do pieczy.

RODZAJE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POLSCE (RODZINA ZASTĘPCZA, RODZINNY DOM DZIECKA, PLACÓWKI INSTYTUCJONALNE)

W Polsce istnieje podział na pieczę zastępczą rodzinną i pieczę zastępczą instytucjonalną.

Do pieczy zastępczej rodzinnej należą rodziny zastępcze spokrewnione – dziadkowie, babcie, dorosłe rodzeństwo dziecka, rodziny zastępcze niezawodowe – pozostałe osoby dorosłe oraz rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka – osoby sprawujące opiekę nad dziećmi wykonują to jako swój zawód, otrzymują wynagrodzenie, mają podpisane umowy z urzędem powiatowym miejsca zamieszkania.

Pieczę instytucjonalna natomiast składa się z placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych. Placówki opiekuńczo-wychowawcze dzielą się jeszcze na typy: socjalizacyjny, interwencyjny lub specjalistyczno-terapeutyczny oraz rodzinny.

KIM JEST OPIEKUN TYMCZASOWY?

Opiekun tymczasowy to szczególna instytucja prawna ustanowiona 12 marca 2022 r. w ustawie „O pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa”. Treść uprawnień opiekuna tymczasowego jest właściwie tożsama z uprawnieniami opiekuna prawnego. Opiekun sprawuje „całościową” pieczę nad osobą i majątkiem dziecka. Opiekun tymczasowy powinien uzyskiwać zezwolenie sądu we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. Podlega on stałej kontroli organów pomocy społecznej na poziomie gminy i powiatu.

DLA KOGO I JAK JEST USTANAWIANY OPIEKUN TYMCZASOWY?

Opiekun tymczasowy jest ustanawiany dla dziecka – obywatela Ukrainy – bez opieki osób dorosłych odpowiedzialnych za niego zgodnie z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, które uciekło z Ukrainy do Polski w trakcie działań wojennych od 24 lutego 2022 roku.

Opiekun tymczasowy jest ustanawiany przez sąd opiekuńczy właściwy ze względu na miejsce pobytu dziecka. Postępowanie o ustanowienie opiekuna tymczasowego może być wszczęte na wniosek lub z urzędu. Katalog podmiotów uprawnionych do inicjowania tego postępowania znajduje się w art. 25 ust. 11 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

W postępowaniu tym nie wnosi się opłat, a wydatki ponosi Skarb Państwa. Sąd rozpoznaje sprawę bezzwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia wpływu do sądu wniosku lub powzięcia informacji o konieczności ustanowienia opiekuna tymczasowego. Sąd przeprowadza rozprawę, przesłuchuje kandydata na opiekuna tymczasowego i opiekuna faktycznego oraz dziecko, jeśli stopień dojrzałości dziecka na to pozwala. W szczególności uzasadnionych przypadkach sąd może oprzeć się na złożonych dokumentach i rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym.

Postanowienie o ustanowieniu opiekuna tymczasowego jest wykonalne z chwilą ogłoszenia lub wydania oraz doręczane jest uczestnikom postępowania, właściwej jednostce pomocy społecznej, powiatowemu centrum pomocy rodzinie oraz Komendantowi Głównemu Straży Granicznej.

***Agnieszka Kwaśniewska-Sadkowska** – radczyni prawna, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalistka w zakresie praw dzieci, przeciwdziałania przemocy domowej i pieczy zastępczej oraz działalności organizacji pozarządowych. Trenerka i autorka publikacji związanych z pieczę zastępczą i organizacjami pozarządowymi. Mediatorka, przede wszystkim w sprawach rodzinnych i nieletnich.*

projekt graficzny: Izabela Łęska
korekta: Maria Prosińska - Jacki

Stowarzystwo
Interwencji
Prawnej

**Stowarzyszenie
Interwencji Prawnej**
biuro@interwencjaprawna.pl

**Siedmiogrodzka 5/51
01-204 Warszawa**
(+48) 22 621 51 65